

Waarom schatten we de liefde pas op waarde als we haar missen?

Het heeft al drie maanden niet geregend. De bomen exploreren de bodem door noodvoorraden wortels de grond in te sturen, wortels als scheermessen om elke waterrijke ader te openen.

De druiven zijn verschrompeld aan de wijnstok. Wat goedgevuld en stevig hoort te zijn, zich tegen aanraking zou moeten verzetten om zich pas in de mond te geven, is sponzig en vol blaasjes. Dit jaar niet het genotvol heen en weer rollen van blauwe druiven tussen duim en wijsvinger zodat mijn handpalm naar muskus gaat ruiken. Zelfs de wespen mijden het smalle bruine stroompje. Zelfs de wespen dit jaar. Het is niet altijd zo geweest.

Ik denk aan een bepaalde septembermaand: Geelbruin-oranje Nacht van Houtduif en Admiraalvlinder. Jij zei: 'Ik

hou van jou.’ Hoe komt het toch dat we de minst originele woorden die we tegen elkaar kunnen zeggen nog steeds zo dolgraag willen horen? ‘Ik hou van jou’ is altijd een citaat. Jij hebt het niet als eerste gezegd en ik ook niet, maar wanneer jij het zegt en wanneer ik het zeg praten we als wilden die drie woorden hebben gevonden en ze aanbidden. Ik heb ze aanbeden maar nu ben ik alleen op een rots die uit mijn eigen lichaam is gehouwen.

CALIBAN De spraak leerde ik van u, maar al het nut
Is, dat ik vloeken kan. Hale u de pest
Voor 't leren van uw taal!

Liefde wil zich uiten. Ze blijft niet roerloos en zwijgend, braaf en bescheiden in een hoekje zitten, zichtbaar maar niet hoorbaar, o nee. Ze barst uit in lofzangen, de hoge noot die het glas verbrijzelt en de vloeistof doet stromen. Geen natuurbeschermster, de liefde. Het is een jaagster op groot wild en jij bent het wild. Spel van de wilde jacht, maar ik vervloek het. Hoe kun je doorgaan met een spel als de regels telkens veranderen? Ik noem me Alice en ga croquet spelen met de flamingo's. In Wonderland speelt iedereen vals, en liefde is Wonderland, ja toch? Liefde houdt de wereld draaiende. Liefde is blind. Als het goed zit met de liefde komt de rest vanzelf. Er is nog nooit iemand aan een gebroken hart gestorven. Je komt er wel overheen. Het wordt anders als we getrouwd zijn. Denk aan de kinderen. De tijd heelt alle wonden. Wacht je nog steeds op de ware Jakob? de ware Jakoba? en misschien op de kleine Jaapjes?

De clichés zorgen voor de problemen. Een scherp omlijn-
de emotie vraagt om een scherp omlijnende verwoording. Als
mijn gevoel niet scherp omlijnd is, moet ik het dan liefde
noemen? Liefde is zo angstaanjagend dat ik me gedwongen
zie haar onder een afvalbak vol roze knuffeldieren te veggen en
mezelf een wenskaart te sturen met de tekst ‘Gefeliciteerd
met je verloving’. Maar ik ben niet verloofd, ik ben radeloos.
Ik kijk wanhopig de andere kant op om ervoor te zorgen dat
de liefde mij niet ziet. Ik wil de verwaterde versie, het slordige
taalgebruik, de triviale gebaren. De doorgezakte fauteuil
van de clichés. Niks aan de hand, miljoenen achterwerken
hebben hier vóór mij gezeten. De veren zijn versleten, de be-
kleding is vies en vertrouwd. Ik hoef niet bang te zijn, kijk,
mijn opa en oma zaten er al, hij met een stijf boord en een
clubdas om, zij in wit mousseline, strak gespannen rond het
leven eronder. Zij zaten er, mijn ouders zaten er, en nu ga ik
op weg, met uitgestoken armen, niet om jou te omhelzen
maar om mijn evenwicht te bewaren terwijl ik slaapwande-
lend naar die fauteuil loop. Wat zullen we gelukkig worden.
Wat zal iedereen gelukkig worden. En ze leefden nog lang en
gelukkig.

Het was een hete zondag in augustus. Ik liep pootjebadend
door het ondiepe deel van de rivier waar de kleine vissen hun
buikjes aan de zon blootstellen. Aan weerskanten van de ri-
vier had het gepaste groen van het gras plaats gemaakt voor
een bewustzijnsverruimend spetterschilderij van bontge-
kleurde lycra wielbroeken en Hawaï-overhemden, *made in
Taiwan*. Ze zaten bij elkaar zoals gezinnen dat graag doen: pa

met de krant op zijn hangbuik, ma met haar uitgezakte lijf over de thermosfles gebogen. Kinderen dun als zuur- en kaneelstokken. Ma zag jou het water in gaan en hees zich uit haar gestreepte klapstoel. ‘Schaam jij je niet, waar al die vreemde mensen bij zijn?’

Jij lachte en zwaaide, je lichaam lichtte op onder het heldere groene water, het zat je als gegoten, het hield je vast, was je trouw. Je draaide je op je rug en je tepels kwamen net boven de waterspiegel uit en de rivier tooide je haar met parels. Je bent roomkleurig op je rode haar na, dat je aan weerskanten flankiert.

‘Ik haal mijn man erbij. George, kom even. George, kóm even.’

‘Ik zit tv te kijken, dat zie je toch?’ zei George zonder zich om te draaien.

Je stond op en het water viel in zilveren stromen van je af. Ik dacht niet na, ik waadde naar je toe en kuste je. Je sloeg je armen om mijn brandende rug. Je zei: ‘Er is hier verder niemand.’

Ik keek op en de oevers waren leeg.

Je vermeed zorgvuldig de woorden die spoedig ons persoonlijke altaar zouden worden. Ik had ze al vaak uitgesproken, ze als muntstukken in een wensput laten vallen, in de hoop dat ik zelf werkelijkheid zou worden. Ik had ze al vaak uitgesproken, maar niet tegen jou. Ik had ze als vergeet-me-nietjes geschonken aan meisjes die beter hadden moeten weten. Ik had ze gebruikt als munitie en pasmunt. Ik vind mezelf geen huichelachtig type, maar als ik zeg dat ik van je hou en het niet

meen, wat ben ik dan anders? Zal ik je koesteren, je aanbidden, plaats voor je maken, mezelf beter maken voor jou, naar je kijken en je altijd zien, je de waarheid vertellen? En als liefde dat alles niet is, wat is liefde dan?

Augustus. We kibbelden. Jij wilt dat de liefde elke dag zo is als nu, hè? 33 graden in de schaduw. Deze vurigheid, deze hitte, zon als een cirkelzaag door je lichaam. Zijn alle Australiërs zo?

Je gaf geen antwoord, hield alleen mijn hete hand in je koude vingers en liep rustig door in linnen en zijde. Ik voelde me belachelijk. Ik droeg een korte broek met het woord RECYCLE als een tatoeage over één broekspijp. Ik kon me vaag herinneren dat ik een vriendin had gehad die het onbeschaafd vond om in korte broek een gedenkteken te bezoeken. Als we een afspraak hadden maakte ik mijn fiets vast aan een hek bij Charing Cross en ging me verkleden in het toilet van het metrostation voor ik haar bij Nelsons zuil ontmoette.

‘Wat maakt het uit?’ zei ik. ‘Hij had maar één oog.’

‘Ik heb er twee,’ zei ze en kuste me. Het is verkeerd om onlogica af te zoenen, maar ik doe het zelf voortdurend.

Je gaf geen antwoord. Waarom hebben mensen antwoorden nodig? Voor een deel, vermoed ik, omdat een vraag zonder antwoord – bijna elk antwoord is goed – al gauw onnozel klinkt. Ga maar eens voor een klas staan en vraag wat de hoofdstad van Canada is. De ogen staren je aan, onverschillig, vijandig, sommige kijken de andere kant op. Je vraagt het nog een keer. ‘Wat is de hoofdstad van Canada?’ Terwijl je wacht in stilte, op en top het slachtoffer, ga je aan je eigen

verstand twijfelen. Wat is de hoofdstad van Canada? Waarom Ottawa en niet Montreal? Montreal is veel leuker, de espresso is er beter, je hebt er een goede kennis wonen. Wat maakt het trouwens uit, waarschijnlijk wijzen ze volgend jaar een nieuwe hoofdstad aan. Misschien is Gloria vanavond in het zwembad. Enzovoort.

Grottere vragen, vragen met meer dan één antwoord, vragen zonder antwoord zijn moeilijker in stilte te verwerken. Eenmaal gesteld vervluchtigen ze niet en houden ze de geest af van rustiger overpeinzingen. Eenmaal gesteld verwerven ze omvang en substantie, ze laten je struikelen op de trap en maken je midden in de nacht wakker. Een zwart gat slokt zijn omgeving op en zelfs licht kan niet meer ontsnappen. Dan maar geen vragen meer stellen? Dan maar een tevreden varken zijn in plaats van een ongelukkige Socrates? De bio-industrie behandelt varkens wreder dan filosofen, en dus neem ik het risico.

We liepen terug naar onze huurkamer en gingen op een van de eenpersoonsbedden liggen. In geen enkele huurkamer, van Brighton tot Bangkok, passen de sprei en het vloerkleed bij elkaar, en de handdoeken zijn te dun. Ik heb er een onder je gelegd om het laken te beschermen. Je bloedde.

We hadden deze kamer gehuurd, jouw idee, in een poging bij elkaar te zijn voor meer dan alleen een etentje of een nacht of een kop thee achter de bibliotheek. Je was nog getrouwd en hoewel ik het meestal niet zo nauw neem heb ik geleerd die gezegende staat met zijden handschoenen aan te pakken. Vroeger beschouwde ik het huwelijk als een etalageruit die domweg naar een baksteen solliciteerde. De praal-

zucht, de zelfvoldaanheid, gladheid, krenterigheid, het bange fatsoen. De manier waarop getrouwde stellen met z'n vieren uitgaan, als vier mensen in een paardenpak, de mannen voorop, de vrouwen een paar passen erachter. De mannen halen de drankjes bij de bar terwijl de vrouwen met hun tasjes naar het toilet gaan. Het hoeft niet zo te gaan maar meestal gaat het zo. Ik heb heel wat huwelijken meegemaakt. Nooit naar het altaar maar altijd de trap op. Ik begon te beseffen dat ik telkens hetzelfde verhaal hoorde. Het ging zo.

Binnen. Middag.

Een slaapkamer. Gordijnen halfdicht. Beddengoed teruggeslagen. Een naakte vrouw van een zekere leeftijd ligt op het bed en kijkt naar het plafond. Ze wil iets zeggen. Ze vindt het moeilijk. Een cassette recorder speelt Ella Fitzgerald, 'Lady Sings the Blues'.

NAAKTE VROUW Ik wilde je zeggen dat ik dit normaal nooit doe. Het heet 'overspel', geloof ik. *(Ze lacht.)* Ik heb het nooit eerder gedaan. Ik denk niet dat ik het nog eens kan. Dat wil zeggen, met iemand anders. O, ik wil het nog een keer doen met jou. Telkens opnieuw. *(Ze draait zich op haar buik.)* Ik hou van mijn man, weet je. Ik hou veel van hem. Hij is niet als andere mannen. Ik had nooit met hem kunnen trouwen als hij zo was geweest. Hij is anders, we hebben veel gemeen. We praten.

Haar geliefde strijkt met een vinger langs de onbedekte lippen van de naakte vrouw, kijkt haar aan. De geliefde zegt niets.

NAAKTE VROUW Als ik jou niet had ontmoet zou ik beslist iets anders zoeken. Misschien een studie aan de Open Universiteit. Ik heb dit nooit gepland. Ik wil hem niet ongerust maken. Daarom kan ik het hem niet vertellen. Daarom moeten we voorzichtig zijn. Ik wil niet wreed zijn, niet egoïstisch. Dat begrijp je toch wel?

Haar geliefde staat op en gaat naar de wc. De naakte vrouw leunt op haar elleboog en vervolgt haar monoloog in de richting van de openstaande badkamerdeur.

NAAKTE VROUW Maak het kort schat. (*Stilte.*) Ik heb mijn best gedaan om je te vergeten maar ik kan blijkbaar niet zonder jou. Ik denk dag en nacht aan je lichaam. Als ik probeer te lezen, dan lees ik jou. Als ik aan tafel ga om te eten, dan eet ik jou. Als hij me aanraakt denk ik aan jou. Ik ben een gelukkig getrouwde vrouw van middelbare leeftijd en het enige wat ik zie is jouw gezicht. Wat heb je me aangedaan?

Overgang naar badkamer. De geliefde huilt. Einde scène.

Het is vleierend te geloven dat jij en alleen jij, de weergalozе geliefde, tot zoiets in staat was. Dat zonder jou dit huwelijk, hoe onvolmaakt ook, deerniswekkend in vele opzichten, op zijn schrale voedingsbodem tot wasdom zou zijn gekomen, of althans niet zou zijn verdord. Het is verdord, ligt slap en nutteloos terneer, de lege schelp van een huwelijk, en de bewoners zijn allebei gevlucht. Sommige mensen verzamelen toch schelpen? Ze besteden er geld aan en stallen

ze uit op hun vensterbanken. Andere mensen bewonderen ze. Ik heb eens heel beroemde schelpen gezien, en in de holte van een boel andere schelpen geblazen. Wanneer ik ze zo ernstig had beschadigd dat er geen herstel mogelijk was, draaiden de eigenaars het slechte deel simpelweg uit het licht.

Begrijp je? Zelfs hier op deze besloten plek is mijn syntaxis ten prooi gevallen aan het bedrog. Ik heb die dingen niet gedaan: de knoop doorgehakt, het slot geforceerd, er vandoor gegaan met spullen die ik niet mocht meenemen. De deur stond open. Akkoord, ze heeft niet zelf opengedaan. Haar butler heeft de deur voor haar geopend. Hij heette Verveling. Ze zei: 'Verveling, ga een speeltje voor me halen.' Hij zei: 'Komt in orde, mevrouw' en trok zijn witte handschoenen aan zodat er geen vingerafdrukken op mijn hart zouden achterblijven, en ik dacht dat hij zei dat hij Liefde heette.

Denk je dat ik onder mijn verantwoordelijkheid uit probeerde te komen? Nee, ik wist wat ik had gedaan en aan het doen was. Maar ik liep niet naar het altaar, ik ging niet naar het stadhuis om trouw te zweren tot de dood ons zou scheiden. Ik zou niet hebben gedurfd. Ik zei niet: 'Met deze ring huw ik u.' Ik zei niet: 'Met mijn lichaam aanbid ik u.' Hoe kun je dat tegen één persoon zeggen en doodleuk met een ander naar bed gaan? Zou je die gelofte niet moeten breken zoals je haar hebt afgelegd, in het openbaar?

Vreemd dat het huwelijk, een openbare, voor iedereen toegankelijke vertoning, wijkt voor die allergeheimste verbintenis: een buitenechtelijke affaire.

Ik heb eens een geliefde gehad die Bathsheba heette. Het was een gelukkig getrouwde vrouw. Ik kreeg steeds meer het gevoel dat we in een onderzeeboot zaten. We konden het onze vrienden niet vertellen: zij kon het haar vrienden niet vertellen omdat het ook zijn vrienden waren en ik kon het mijn vrienden niet vertellen omdat ze me vroeg dat niet te doen. We zakten steeds dieper weg in onze met liefde beklede met lood beklede doodkist. Het vertellen van de waarheid, zei ze, was een luxe die we ons niet konden veroorloven en dus werd liegen een deugd, een noodzakelijke tactiek. Het vertellen van de waarheid was pijnlijk en dus werd liegen een goede daad. Op een dag zei ik: 'Ik ga het hem zelf vertellen.' Dat was na twee jaar, twee jaren waarin ik dacht dat ze eindelijk, eindelijk wel een keer weg moest gaan op den duur. Het woord dat ze gebruikte was 'schandalig'. Schandalig. Ik dacht aan Caliban, vastgeketend aan zijn ruwe rots. 'Hale u de pest voor 't leren van uw taal!'

Later, toen ik was bevrijd uit haar wereld van dubbele betekenissen en vrijmetselaarssymbolen, ging ik tot diefstal over. Ik had nooit van haar gestolen, ze had haar spullen op een deken uitgestald en me gevraagd een keuze te maken. (Er stond een prijs bij, maar tussen haakjes.) Toen het uit was wilde ik mijn brieven terug. Jouw copyright, zei ze, maar mijn eigendom. Ze had hetzelfde gezegd over mijn lichaam. Misschien was het verkeerd om haar rommelzolder binnen te klimmen en die laatste stukjes van mijzelf terug te pakken. Ze waren makkelijk te vinden, in een grote tas met op een etiket de mededeling dat ze in geval van overlijden aan mij moesten worden teruggegeven. Knap gevonden: hij zou ze